
RĪGĀ

06.03.2018. Nr. 1-23/27_e

Ministru prezidentam
Mārim Kučinskim
vk@mk.gov.lv

Finanšu ministrei
Danai Reizniecei-Ozolai
pasts@fm.gov.lv

Informācijai:

Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un
korupcijas novēršanas komisijas priekšsēdētājam
Aināram Latkovskim
aizsardzibas.komisija@saeima.lv

Saeimas Budžeta un finanšu
(nodokļu) komisijas priekšsēdētājam
Jānim Vucānam
budzeta.komisija@saeima.lv

Ārlietu ministrijai
mfa.cha@mfa.gov.lv

Iekšlietu ministrijai
kanceleja@iem.gov.lv

Tieslietu ministrijai
tm.kanceleja@tm.gov.lv

Latvijas Bankai
info@bank.lv

Finanšu un kapitāla tirgus komisijai
fktk@fktk.lv

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam
kd@kd.gov.lv

Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūrai
gen@lrp.gov.lv

*Par banku priekšlikumiem
finanšu sektora reputācijas uzlabošanai*

Ņemot vērā notikumus un diskusijas par situāciju finanšu sektorā, Latvijas Komerčbanku asociācija (turpmāk - LKA) rosina vairākus normatīvo aktu priekšlikumus, kas būtu virzāmi izskatīšanai iespējami tuvākajā laikā.

Pievēršam Jūsu uzmanību, ka LKA Padomē 2017. gada oktobrī apstiprināts nozares pašregulācijas dokuments - Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas un sankciju ievērošanas (AML/CFT) politika un vadlīnijas, lai tuvākajos 2 - 3 gados savu biedru vidū sasniegtu augstākos starptautiskos standartus finanšu noziegumu novēršanā un apkarošanā.

LKA turpinās strādāt pie šo pašregulācijas prasību konsekventas ieviešanas un lielāku saistošo spēku LKA biedriem, kā arī pastāvīgi izvērtēs nepieciešamību šos dokumentus pilnveidot un izdot jaunas pašregulācijas prasības.

Jaunā nozares politika paredz arī nulles toleranci pret likuma pārkāpumiem un prettiesisku darbību, kā arī stiprināt aktīvu sadarbību ar valsts iestādēm un tiesībsargājošajām iestādēm.

Sevišķa uzmanība politikā pievērsta sadarbības principiem ar čaulas veidojumiem, kas būtiski ierobežo banku sadarbību ar šādiem veidojumiem, kā arī starptautisko finanšu sankciju, ieskaitot OFAC sankciju, ievērošanas principus.

Nolūkā kopīgi stiprināt Latvijā strādājošo banku starptautisko reputāciju piedāvājam izdarīt arī grozījumus tiesību aktos.

1. Prasības kredītiestāžu darbiniekiem

LKA ietvaros diskutējam par labāko risinājumu, lai pārbaudītu kredītiestādēs strādāt gribošo un strādājošo personu atbilstību darba pienākumiem un nodrošinātu sabiedrības uzticību finanšu sektoram, kā arī mazinātu riskus, ka negodprātīgi darbinieki iesaistītu kredītiestādi noziedzīgās darbībās.

Secinājām, ka Kredītiestāžu likumā jānosaka, ka finanšu pakalpojumu sniegšanā tieši iesaistītas personas nedrīkstētu būt sodītas par tiša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu (kamēr sodāmība nav dzēsta vai noņemta) vai tādas personas, kurām ir aktīvs maksātnespējas process. Tāpat likumam būtu jānodrošina iespēja veikt pretendenta darbam kredītiestādē pārbaudi, ņemot vērā attiecīgos valsts reģistrus un citu informāciju.

Esam izstrādājuši Kredītiestāžu likuma grozījumus (pamatojumu) un informējuši par tiem Finanšu ministriju. Ceram uz pozitīvu likuma grozījumu virzību.

Vienlaikus no korporatīvās pārvaldības un risku uzņemšanās viedokļa būtu izvērtējams, vai kredītiestādes akcionārs - fiziska persona ar būtisku līdzdalību (10% un vairāk) drīkstētu būt šīs pašas kredītiestādes valdes loceklis, valdes priekšsēdētājs vai padomes priekšsēdētājs. Aicinām diskutēt par šo priekšlikumu un vērtēt tā turpmāku virzību.

2. Informācijas apmaiņa starp bankām, kā arī bankām un valsts institūcijām

LKA kopš 2017. gada aktīvi strādā pie banku un valsts iestāžu sadarbības stiprināšanas ēnu ekonomikas un finanšu noziegumu apkarošanā. Darba grupās secināts, ka sadarbības efektivitātes un produktivitātes veicināšanai nepieciešami likuma grozījumi, lai regulējums kopumā atbilstu jaunākajām pasaules tendencēm finanšu noziegumu apkarošanā un ietvertu ciešu sadarbību pirms formālo procedūru uzsākšanas. 2017. gada novembrī rīkojām pasākumu banku un valsts sektora pārstāvjiem kopā ar Apvienotās Karalistes un ASV tiesībsardzības iestāžu pārstāvjiem, lai izprastu labākos risinājumus un apzinātu labākos darbojošos paraugus.

Minētais risinājums ietver trīs darbības virzienus.

2.1. Informācijas apmaiņa starp kredītiestādēm

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 44.panta ceturtā daļa noteic, ka kredītiestādes var apmainīties ar personas datiem par personām, ar kurām šajā likumā noteiktajā kārtībā nav uzsāktas vai ir izbeigtas darījuma attiecības, šo personu patiesajiem labuma guvējiem un pilnvarotajām personām. Tomēr datu apstrādes tiesiskuma riski un vienotas formas neesamība attur kredītiestādes no šīs progresīvās tiesību normas praktiskas īstenošanas pilnā apjomā.

Piedāvājam kopīgi ar Finanšu ministriju, Tieslietu ministriju un Finanšu un kapitāla tirgus komisiju rast labāko veidu, kā ar likumam pakārtotajiem tiesību aktiem rast šīs tiesību normas efektīvu piemērošanas kārtību (iespējams, izdot Ministru kabineta vai Finanšu un kapitāla tirgus komisijas noteikumus vai ieteikumus). LKA ir nekavējoties gatava iesaistīties šo tiesību aktu izstrādē.

2.2. Informācijas apmaiņa starp kredītiestādēm un valsts institūcijām

LKA kā galveno prioritāti rosina Latvijā ieviest instrumentu, kas pasaulē aktīvi attīstās, proti, publisko un privāto partnerību informācijas apmaiņā un cīņā ar finanšu noziegumiem. Labākais piemērs tam ir Apvienotā Karaliste un t.s. "JMLIT operatīvā grupa", kuras izveide devusi būtisku un statistiski izmērāmu ieguldījumu cīņai ar finanšu noziegumiem. Kredītiestādēm šāda sadarbība sākotnēji būtu brīvprātīga.

Pētījumi liecina, ka apmēram 80 - 90 procenti no Kontroles dienestiem pasaules mērogā iesniegtajiem ziņojumiem par aizdomīgiem darījumiem **nav bijuši noderīgi tiesībsargājošo iestāžu veiktajās izmeklēšanās**. Eiropola dati liecina, ka tikai 10 procentus no iesniegtajiem ziņojumiem Eiropola dalībvalstis ir izmantojušas turpmākai izmeklēšanai. Latvijas Kontroles dienesta mājas lapā šobrīd pieejams pārskats par 2016. gadu - saņemti vairāk nekā 15 000 ziņojumu, tālāk izmeklēšanas iestādēm nodoti nedaudz virs 200.

Apvienotās Karalistes piemērs ietver nelielas tiesībsargājošo iestāžu un kredītiestāžu pārstāvju operatīvās grupas izveidošanu, kas nepastarpināti apmainās ar informāciju par konkrētām izmeklēšanā esošām lietām un personām, lai sagatavotos katrai pusei noteikto uzdevumu veikšanai. Pēc informācijas iegūšanas katra puse veic darbības, ko jau šobrīd paredz likumi, bet fokusēti un precīzāk. Nereti ir konstatējams, ka tiesībsardzības iestādes

nezina, ko un kā tieši pieprasīt no bankām, kā arī bankas nezina, kā informāciju pareizāk nodot, vai nezina to, ka problēma skar ne tikai vienu banku, bet vairākas.

LKA jau sadarbojas ar tiesībsargājošām iestādēm (t.sk. ar Valsts ieņēmumu dienestu un Valsts policiju), esošā regulējuma ietvaros, tomēr ir skaidrs, ka esošais regulējums šobrīd ierobežo plašāku un efektīvāku sadarbību.

LKA ir sagatavojuši priekšlikumus konkrētiem grozījumiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā, lai risinātu jautājumus par sadarbības modeļa un informācijas apmaiņas pilnveidi un ir gatava tos iesniegt izskatīšanai valdībā.

2.2.1. Kontroles dienesta pozicionējums valsts pārvaldē un tā loma

Augstākminēto priekšlikumu ieviešanā būtiska būtu tieši Kontroles dienesta stiprināšana. Jau šobrīd tieši Kontroles dienestam normatīvie akti paredz informācijas apmaiņas un atbildības nosacījumus, kas būtu efektīvs pamats pilnveidotajam tiesiskajam regulējumam. Diemžēl, praksē līdz šim Kontroles dienests šādu efektīvāku sadarbības modeļi nav virzījis, un mūsu ieskatā Kontroles dienesta strukturālais pozicionējums ārpus izpildvaras ir šķērslis aktīvākas sadarbības veidošanai ar Kontroles dienesta iesaisti. Savukārt, bez Kontroles dienesta līdzdalības šādi sadarbības modeļi nebūs pilnvērtīgi, jo starptautiskās sadarbības ietvaros tieši Kontroles dienestam vajadzētu saņemt visplašāko informāciju par apdraudējumiem un jauniem riskiem, kādiem varētu tikt pakļauta Latvijas finanšu sistēma.

LKA 2018. gada 9. janvāra vēstulē Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijai norādīja uz nepieciešamību apsvērt Kontroles dienesta struktūras pilnveidi, institucionālo piederību, kā arī efektīvu sadarbību starp Kontroles dienestu, Valsts policiju, Prokuratūru un Valsts ieņēmumu dienestu. Pēc LKA ieskatiem, minētais nevar aprobežoties tikai ar personāla politikas lēmumiem Kontroles dienestā; to skaidri pierāda pasaules prakse.¹

LKA ierosina diskutēt un lemt par Kontroles dienesta turpmāko attīstību izpildvaras ietvaros.

2.3. Informācijas apmaiņa starp kredītiestādēm un Valsts ieņēmumu dienestu

LKA jau šobrīd cieši sadarbojas ar Valsts ieņēmumu dienestu, lai risinātu jautājumu par veidu, kā labāk īstenot likuma "Par nodokļiem un nodevām" 22.² pantā paredzēto ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem. Formāla ziņošana ir smagnējs process bankām un pašam Valsts ieņēmumu dienestam. Lai šī datu apmaiņa būtu mazāk smagnēja, tai vajadzīgs arī pavadošs sadarbības process, kas pieļauj operatīvu datu apmaiņu analīzes nolūkā.

Piedāvājam uzsākt vismaz pilotprojektu, kas ļautu abām pusēm operatīvāk apmainīties ar konkrētiem analizētiem klientu datiem, lai precīzāk ziņotu Valsts ieņēmumu dienestam un nepārslogotu gan Valsts ieņēmumu dienestu, gan bankas ar tehniskas informācijas apstrādi.

Lai nodrošinātu efektīvāku informācijas apmaiņu cīņai ar ēnu ekonomiku, Kredītiestāžu likuma 63. pantā būtu paredzama Valsts ieņēmumu dienesta un kredītiestāžu operatīva sadarbība "nolūkā analizēt klientu rīcību, lai identificētu aizdomīgus darījumus

¹ Pieejams:

https://rusi.org/sites/default/files/201710_rusi_the_role_of_fisps_in_the_disruption_of_crime_maxwell_art_install_web_2.pdf

nodokļu jomā". Kredītiestādēm šāda sadarbība sākotnēji būtu brīvprātīga (iespējams, sākotnēji terminēta pārejas noteikumos).

Šāda mehānisma iedzīvināšana būtiski uzlabotu cīņu ar ēnu ekonomiku un mazinātu finanšu sektora izmantošanu, lai izvairītos no nodokļu nomaksas.

3. Sadarbības ierobežošana ar čaulas veidojumiem

LKA pilnībā atbalsta to, ka čaulas veidojumu apkalpošana ir būtiski ierobežojama un īpaši kontrolējama, kas arī noteikts LKA AML/CFT politikā un vadlinijās.

LKA ierosina, ka gadījumā, ja čaulas veidojums atbilst visiem trijiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 1.panta 15.¹ punkta kritērijiem, tad sadarbībai ar to būtu jābūt aizliegtai ar likumu. Mūsu ieskatā šāds risinājums ļaus efektīvi mazināt un novērst nevēlamo klientu klātbūtni Latvijas finanšu sistēmā un skaidri paust Latvijas nostāju.

Izskanējis priekšlikums par īpašas nodevas ieviešanu par čaulas veidojumu apkalpošanu. Svarīgākais, ka šāda nodeva nerada iespaidu, ka tās nomaksa ir "atļauja rīkoties pēc vajadzības". Mūsu ieskatā šādas nodevas noteikšana, bez citiem ierobežojumiem sadarbībai ar čaulas veidojumiem vēl vairāk kaitēs Latvijas starptautiskajai reputācijai. Pēc mūsu rīcībā esošās informācijas, šāds sistēmas risku mazināšanas instruments nav starptautiski pieņemts. Strādājot pie risinājumiem, lūdzam vērtēt iespējamību, ka būs personas, kuras noteikto nodevu mēģinās apiet. Jābūt arī uzmanīgiem ar fiksētu rādītāju (risku koeficientu) vai jurisdikciju norādīšanu likumā/noteikumos, ko iespējams viegli apiet. Svarīgi ir tas, kāpēc čaulas veidojums ir izveidots, ko tas dara. Arī Igaunijas vai Latvijas uzņēmums var būt čaulas veidojums, kura mērķis ir naudas atmazgāšana un finanšu noziegumu veikšana. Nodevas attiecināšana pēc jurisdikcijas vai līdzīga principa var veicināt *de facto* čaulas veidojumu reģistrāciju Latvijas Uzņēmumu reģistrā. Mūsu ieskatā efektīvāks būtu skaidrs aizliegums sadarbībai ar jebkuru čaulas veidojumu, kas atbilst visiem trijiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 1.panta 15.¹ punkta kritērijiem. Tam nepieciešami likuma grozījumi.

4. Politiski nozīmīgu personu saraksts

Šobrīd daļu no valsts amatpersonām, par kurām un kuru radniekiem ir ziņas Valsts ieņēmumu dienestam, iespējams bez papildu darbībām identificēt kā politiski nozīmīgas personas. Šīs personas, pamatojoties uz iesniegtajām valsts amatpersonu deklarācijām, ir uzskatāmas par politiski nozīmīgām personām.

Neapšaubāmi, ka katra likuma subjekta atbildība ir identificēt šādas personas. Tomēr ir grūti rast skaidrojumu, ka par Latvijas politiski nozīmīgām personām dati jāiegūst no ārvalstu datu bāzēm (atsevišķiem likuma subjektiem (ne bankām) nemaz to izmaksu dēļ nav viegli pieejamas). Savukārt šo personu radnieku noskaidrošanai jāiegūst plašs datu apjoms no daudzām nesaistītām personām un dažādiem reģistriem, ko Datu valsts inspekcija jau rakstveidā atzinusi par nesamērīgu datu apstrādi.

Tādēļ rosinām veidot politiski nozīmīgu personu sarakstu, kas satur tipiskākās un galvenās šādas personas (tas nekad nebūs pilnīgs un izsmelošs), kā arī ir tikai informācijas

avots un neatbrīvo likuma subjektus no atbildības. Tam uzreiz nav jāievieš dārgi IT risinājumi, piemēram, Dānijā tas ir publiski pieejams saraksts Excel formātā.²

5. Citi aktuāli jautājumi

LKA pauž atbalstu atbildīgo institūciju idejai stingrāk regulēt nekustamā īpašuma aģentus, ārpakalpojuma grāmatvežus un juridisko veidojumu reģistrētājus. Esam gatavi sniegt atbalstu šo uzdevumu izpildē.

LKA arī atkārtoti akcentē, ka ir ļoti būtiski palielināt sankcijas komersantiem un personām par patieso labuma guvēju neziņošanu vai nepatiesas informācijas sniegšanu par tiem. Vācijā un Austrijā, piemēram, šādas sankcijas sasniedz 100 000 eiro un vairāk. Tās varētu ietvert arī aizliegumu rīkoties ar kapitāla daļām, kā tas paredzēts Nacionālās drošības likumā attiecībā uz nacionālajai drošībai nozīmīgām kapitālsabiedrībām.

LKA šobrīd sadarbībā ar Finanšu ministriju un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju aktīvi strādā, lai uzlabotu banku un valsts reģistru informācijas apmaiņu, kas būtiski paātrinātu un uzlabotu informācijas iegūšanu par personām, ļaujot to izmantot cīņai ar finanšu noziegumiem.

LKA konsultējas ar atbildīgajām institūcijām par labāko tiesisko risinājumu, lai izņemtu kriminālprocesa ietvaros arestētos līdzekļus no kredītiestādēm (neintegrētu tos finanšu sistēmā) un nodotu tos izmeklēšanas iestādei glabāšanai tās kontā Valsts kasē. Šobrīd par attiecīgo jautājumu Trasta komercbankas gadījumā bijušas vai notiek tiesvedības, kas nebūtu pieļaujams turpmāk.

Mēs augsti vērtējam valdības un visu atbildīgo institūciju vēlmi spert konkrētus soļus finanšu sektora reputācijas uzlabošanai un esam gatavi līdzdarboties tiesiskā regulējuma pilnveidošanā. Ir vairāki jautājumi, kas ir neatliekami. Lūdzam Jūsu atbalstu to turpmākā izstrādē un virzībā.

Ar cieņu,

valdes priekšsēdētāja

Sanda Liepiņa

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

² Sk.: <https://www.finanstilsynet.dk/da/Tal-og-Fakta/PEP-liste>

*E. Pastars, edgars.pastars@lka.org.lv
J. Brazovskis, janis.brazovskis@lka.org.lv
L. Austere, linda.austere@lka.org.lv*